

Nepredpisani se dopi... Priposlan se pisma... svaki redak... dakah stoji... viješ... u službu opstavanja... u pogledu sa upravom... Novele se... poštarskom napustolom... (asocijacija poštara) sa administracijom... 'Nas Sloga' ime, prezime i naj... bližu poktu valja točno označiti.

Komu list nedodje... naka to javi odpravništvo u otvorenu pismu, za koje se ne plaća poštarina, ako se izvana napiše: 'Reklamacija'.

NAŠA SLOGA

Poučni, gospodarski i politički list.

'Slogom rastu male stvari, a sloga sve pokvari'. Nar. Pos.

Izlazi svakog četvrtka na slatnom arku.
Dopisi se novčadaju ako se i ne izlaze.
Nabijlogovani listovi se neprimaju. Propisana s poštarnom stoji 3 for, za voljaka 3 for, na godinu. Razmjerno for. 3/4, i 1 za pol godinu. Istan carovino više poštarnina.
Na malo jedan broj 3 novč.

Uredništvo i administracija nalazi se u Via Carolina br. 25

Istarski sabor g. 1889.

(svršetak 8. sjednice 5. novembra).
Znat. dr. Dukić, zaslužni riel, reče talijanski:
Vieki sabori u ovom trenutku sastogidili ovoga visok. sabora nije bilo zasjedanja a da u nje o ovom; po namu pokrajnu životnu pitanju, porodila živa razprava.

Na strano naborske manjine opovratno se je prodlagalo više erodstva, kako da se dužnikom pomogne a da bitno neotitnje desetinska zaklada.

Saboraka manjina predložila je i ovo godine važan i radikalni predlog, da se konačno ovo pitanje riel, nu taj predlog nije žulihogo našno danas imati kod naborske vodino, a toga ču se ograničiti na neko zgodno opazke.

Kao što poznati iz zaključnoga radna tečajom godine 1888., uteralo se je desetino od razstorednih dužnika novoro vido od svote, koja je bila uzvrđena u prodranu u iznosu for. 80.000.

Ovaj povoljni uspjeh komaljski odbor pripisuje vodnu radu nekih o. kr. poroznih uroda, i to dielom što su on eroditno nastavljali ovršne korake protiv dužnikom, dielom što su usimili i odgovorili na komaljski odbor molbu za diobu desetinskih dugova.

Dodaje komaljski odbor, da bi taj uspjeh bio još povoljniji, da su svi o. kr. činovnici podpuno ovršivali svojo dužnosti.

Ja pako dršim, da je nasljed žaliti, što nian o. kr. porozni uredi nezavili svu efektivnost, kao što bi to želio komaljski odbor, za utjoraju desetinskih dugova, dok obojki dosadnji način utjorivanja.

O. kr. porozni uredi, kojim ja požuveno utjorivaju desetino, moraju nastojati, da utjoraju državno porozo i namogobrojno pristojbe. To laži u samoj naravi takvoga urada.

U stranimih pokrajinskih, kakva je onda, namogu o. kr. porozni uredi utjoriti ni državnih porozu, pak nije odelivati da do se upitni uredi svojojki zauzeli za utjoranje desetino, koje pripada pokrajini a ne državi. Na ovaj način moraju o. kr. porozni uredi nastojati, da budu plaćeni drž. porozu, naravski je, da zastaje desetino.

Nemielim ovime možda reči, da žalim, što se više utjoralo nije, jer bi ja najvolio, da se sasvim briko ovaj dug. Izaknuo sam ovu činjenicu radi toga, što se svakim načinom utjorivanja dužnici desetino obtoročuju drugim zlom. I ovo zlo sastoji u

nerazložnom osjeguraju desetinskih dugova.

Porozni uredi, odnosno zemaljski dnoynišeri, namjetteni kod lanih urada, pripisu dabljinu stare porozu, koje su bile prvotitno razstoredno, to na temelju ovakvih izvida unaka se u gruntovno knjigostotina i stitina uknjižbah, koje ispunjuju dodatno terotni list gruntovnicu, nu nenona skoro nikakvo koristi desetinskoj zakladi, a prozvokuju strankom no malono troškovo.

Ova silna masa ovršnih spisa pobitdjujo u voljaka neko nepoznavaju, pošto anado, da se neko sav imetak oteih obdina motnuti na draknu.

Nekolim se sada upuštati u pitanje, da li je bilo korisno ili no unesti i novo knjigo tražbino desetino, pošto i onako ovo glavnicu odvajaju po zakonu prednost pred svim privatnim tražbinami, opetam anado, da bi takvo knjigovno osjeguranje bilo opravdano samo u slučaju, kad bi se sluzbeno razdijelio dug, te odnosa kvoto uknjižilo na pojedinih gruntovna tjelosa, koja su obtoročena.

Timo pomoglo bi se bilo i javnomu kreditu, za koga su ustanovljeni gruntovno foritni, jer bi ondi iz gruntovno knjigo odliedilo, za koliko je koje zemljište obtoročeno.

U ovakvih pako odnošajih, gdje su imanje pojedinaica obtoročeni sa hijadani foritni i ina desetino, a dotični vlastnik ima možda platići samo nekoliko forinti, neulava gruntovna knjiga onu vjoro, koju bi morala ulivati polag namisl zakonodavca.

Prigovoriti, bi mi se moglo, da se u uknjižtvom spasilu zateoni kamati, koji bi bili inače zastarili. Nu i to stoji samo prividno, pošto morem istaknuti činjenicu, da se u onim u gruntovno knjigo kamati, koji su postojali 80 godina, vod davna zastarili. Dvostrinska zaklada dahu je dakle uknjižiti tražbino, koje po zakonu vod neobstoje.

Uvjeroj sam, da nonamjorava zemaljska uprava foriti nu kraj ovršne korake, i to jedno iz obzira na gospodarsko stanje dužnikah, a drugo što nobi u najviše slučajevu ovrho imalo nikakvoga uspjela, jer se ja i sama zemaljska uprava mođe uvjeriti, kako slabo produzo tražbino desetino kod diubo kupovinih. Da su ovakvo sudbono odluku u koliko mjerodajno, to nobi bilo nikomu na um palo, da se tražbino desetino u gruntovno knjigo unesu.

Glavna namjera zemaljske uprave kod knjigovnog osjeguranja desetinskih dugova itala je valjda na to, da se pojedina duž-

nike prišli, da pitaju diobu svojega duga i da tako odsto svoju gruntovnicu od neuknjiženih uknjižba desetino.

Pripoznajom, da je u obstojećih okolnostih takova dioba (frankonamento) neka blagoda za obtoročeno, nu i kod ovoga ima nedostatnaka.

Prije svoga laži, kako sam se sam uvjerio, na stotinu takvih molba kod o. kr. poroznih ureda, koje se neodpravljaju redovito na komaljsku upravu. Dapno imada, i slučajevu, gdje se protiv nekih dužnikom u noviju vrijeme nastavila nepokrotna ovrha, prinu su vod odavnu zamoliti diobu svojega duga to isjaviti, da ču odmah uplatiti svoj dio, čim jim stigno dotična odluka zemaljskoga odbora.

U zasjedanju godine 1887. naložilo je ovaj vieki sabor komaljskomu odboru, da ispostuje kod o. kr. financojnoga ravnateljstva, neka se uvodu kod o. kr. poroznih uredah neko mjeru, koju bi olakčitalo utjorivaju desetinskih dugova.

Iz izvotaža zemaljskoga odbora sledi, da se ja komaljska uprava obratila u tom pogledu god. 1888. na o. kr. financojno ravnateljstvo, nu žaliti je, što nije dosada dobila nikakvoga odgovora.

Svakako imalo bi se nastojati, da o. kr. porozni uredi kod pojedinih uplata uradunavaju koju svotu i na platoč desetino, a da rodošno uplate neupotrobo samo za državno porozo.

Ovakvim načinom predurelo bi se mnogim ovršim, koje i onako nevođe do nikakvoga uspjela.

Ovo nekoliko opazaka neka bude poznavom komaljskoj upravi, da se što toplije zauzme, da ovaj namosni torot postuno na dužniku što snosljiviji, to da jim se na svaki mogućni način olakčati platoč duga, koji nije ugljivom krivljnom tako silno narasao.

(Kad je izružio glavnik žolju, da bi porozni uredi morali kod izpladivanja porozu i nešto na račun ozonera uzeti, odobravno mu je g. predsjednik kimaju opetovno glavnom).

Posto se nije nitko više ogliuso za riel u izviditelj izjavio, da naima ništa prigovoriti, prešlo se na podrobni razpravu obtoročnu izviditelj čita pojedine rubrike od kojih bijahu I i II prihvaćena bez primjetba.

Kod III. rubrike t. j. kod troškova za upravu sa zakladom ozonera dr. Laginja predlož, da se troškovi za upravu ozonera u iznosu od for. 13.018 brišu.

Dr. Gambašini reče, da je odelivaju, da ču koji od gospoda iz financojnoga odbora odgovoriti poštovanomu Laginju, no kad toga nitko nećmo više, odgovoriti će mu on. Govornik razjasnjuje pojedine točke troškova, to na-

stoji dokazati, da su sve opravdane i potrebite.

Dr. Volarić molli za riel. Predsjednik kaže, da mu nemože dati rielu pošto je govorio kao poslednji član zemaljskoga odbora.

Dr. Volarić: Po pravilniku naima prava zemaljski odbor uzeti zadnji riel, to pošto je g. predsjednik dopustio, da govori g. Gambašini, moralo bi biti i meni slobodno govoriti.

Dr. Laginja se pravilnikom u riel dokazuje, da član zemaljskoga odbora naima zadnji riel.

Predsjednik kaže, da ja protivnoga mišljenja, u ostalom neka odluci sabor imadeš se opet otvortiti razpravu.

Dr. Volarić zamoli opet riel, to nastano iznadu njega i predsjednika prepri, jer je ovaj poslednji htelo pod svaku cenu, da zastupnik Volarić zapita riel talijanski, tražod od njega tobožnjelugu, da bur reče dvie rielu talijanski.

Dr. Laginja tumaci predsjedniku, da je poštovani Volarić kazao dva puta, inonim rielu to da manjina hoće biti ulazna i priljava napram g. vitez M. dr. Cimpitelju, no od predsjednika viteza Cimpitelja, da imade pravo tražiti svoja prava. (Manjina odobrava.)

Dr. Amoroso ukori na vrlo fin način g. predsjednika, spočitujud mu prepri (battibecco) sa zastupnici, što je ovaj odmah shvatio, te zapitao visoki sabor, da li se ima otvortiti opet razpravu, čemu je sabor pristvrdilo. Dr. Volarić, zadovolj napokon riel, reče:

Držim, da su troškovi razstorne zaklade svaknogo provizora i da nastejo u nikakovom razmjoru sa razstornom glavnicom; to pošto je propao predlog, po komu bi se bio puk većega dioba Istre oslobodio razstornoga duga i sasnu svuštini bili ovi troškovi, to predlažem, da bi se barem brišilo onih for. 500 kod ove stavke koje se po Vušem izvješću traže, per i lavori di usfrancenzono dello prestanzione coloniche nelle isole di Lussino. Pa-zigraf 10 zakonu 3. oktobra 1874., kojim se izruvo odkup u otecih Unije, Ilaviku i Sušku izrušeno propisuje, da odkupne troškove za ove otečie ima nositi pokrajina. Po izričnom dalko slovu zakonu ovih 500 nositi bi morala pokrajina a ne razstorna zaklada. Tim bi se okoriatilo po nješto razstorna zaklada, a s druge strane to nobi pokrajina ni odučila i nobi potriebito bilo naprtiti na puk novih zamotah, jer pokrajina sa redovitim svojini prihodi nesamo da je prošlo godine pokrila sve svoje troškove, već je uglavnicu do preko 70 tisuća forintili.

PODLISTAK.

XII. Škole.

(Dalje).

Daklo i prije godine 1770. bilo je podučavanje, ali tako da nitko nije bio do znan podučavati, dočim je spomenuto godine bila uredena redovita pučka škola, sa učiteljem plaćenim od obdine.

A ja li taj bio duhovnik ili svetovnjak, toga neznamo. Opet jedan glas o školi u Kastru imamo od godine 1798. Na 23. maza bio je sakupljen obdinski svet i odlučio je, da se učitelju goep. Ivanu Lučiću daje 12 dukata na godinu, kako se i prijatelj učiteljem davalo, ali pod pogodbu, da ima besplatno podučavati četvoricu siromašnih djece.

Taj Lučić bio je obdinski starešina i kako sam govori, držao je javnu školu za svnoga, koji želi naučiti se čitati i pisati. On je bio za stalno rođen Kastavac. Nemožemo dalje o tom ništa reći avo do godine 1814. Od tada pak do 1820. godine, bio je u Kastru učitelj sveto vnjak i to neki Matej Suppe, po svojoj prilici Dalmatinac i čini se, da je onda

škola bila hrvatska na dalmatinski način govora, jer su Francuzi pravo razumievali, da se u maloj školi puk mora učiti u svojem jeziku.

Dno 28. nautca 1814 skupilo se je vedo obdinsko i medju drugimi stvari imalo odlučiti takudjer u pritužbi spomenutoga učitelja, komu je obdina dugovala nekoliko mesečnih plaćo: u opet je želio imati tvrdnu pogodbu, da može nadnije učiteljevati. Starešino su odgovorili, neka se učitelj radi zastano plaće obrati do Frana Dukića, što je onda bio sudac grada obdine, a sa pogodbu da je lahko i neka služu, dok je jednu ili drugu stranu volja, a kad bude htio da odstupi, trebati ču da odkaže službu dva mjeseca unapred.

Reč bi, da učitelj Suppe nije bio tim zadovoljan, li ga je možda smrt prevartila; toliko je stalno, da već godine 1821. nastajimo u Kastru drugog učitelja i to nekoga Gaspariovića opea Dalmatinca. Godine 1822. spominje se učitelj Matija Janček Slovenac, katehet Juraj Jurdić, a nadzornik plovac mošećički Tomošić. Opatijec. Samo 62 deca hodilo je u školu.

Tu dobu bili su u Kastru i posebni učitelji muzike iz Časka zemlje i to neki Prohaska godine 1818., pak neki

Pokorny okolo 1822., napokon neki Vencel.

Još postje godine 1850. bili su katehatski muzičari na glasu i zalazili po letarskih gradovih na zabavu, svuda liepo dočekivani.

Znamenito je i to, da je grad Reka najmo Kastavsku banu, da podesti Jelendića bana, kad je došao na Reku g. 1858.

Današnji dan mladi učitelji opeta se doobrahno vežbaju u glasi i želiti je, da se u tom pogledu povratu prvašnja vremena.

Od godine 1828. do 1838. učiteljevno je neki Ivan Hribar. Ušlo se je nozuidi, ali a malo ih ništa koristi za ono, koji nisu dajli u svet pošli.

Vereditelji od onada unapred bili su duhovni pomoćnici. Pod Hribarom hodilo je u školu najviše 65 dece.

Godine 1838. promeni Hribar svoje mesto sa učiteljom u Hrušici Ivanom Marčićem i taj Marčić učiteljevao je u Kastru svo do godine 1860.

Stariji ljudi, koji su pod njim u školu hodili, spominju se još kako nisu smeli ni pisati, nego, nomački, dapače molilo se je tako. Komu bi medju učenicu utekla iz ustiju hrvatska bosoda, morao

je nositi drvenoga magarac, sve dok hi našao druga, koji bi tako engršlo. I tim načinom ponasala su Kastavska deca za dugo vreme drvenoga magarac, ali sve to silovanju nije Nemcem koristilo ništa.

Sva dobra strana tadašnje škole bila je silni strah, koji sa deca u istinu imalo, ali napredna doista nije bilo, osim kod koga i koga. Šibanje bijaše avar svakidanj; a kako druguda tako i kod nas.

Već prije godine 1860. stalo se je i vanjsko pučanstvo više zauzimali za školu. Trebalo je više prostora i više učitelja. Za više prostora kupila je obdina posebnu kuću sa vrtidom od pokojnoga Matje Jurinca tada župnika u Mošećinah (1858 P.)

Škola Kastavska podignuta je okolo godine 1858. na glavnu plovanski učionu sa jednim učiteljom-ravnateljem i sa 2 podučitelja. Ravnatelj je glavno školo bili su (dakako svćenici):

Godine 1858. Karlo Huth, God. 1859. do 1862. Franjo Ravnik, God. 1862. do 1864. Franjo Blažić, God. 1864. do 1884. Ernest Jeludić, kastavski domorodac, koga prerano crna zemlja krije.

Od godine 1868. ovrano uredili su škole po zakonih državnih i zemaljskih

(Za propirke sa predsjednikom i tečajem ovog govora bijaše u saboru, napose na ga-
leži, irkanja, psikanja i buke.)

Na koncu uze riječ izvjesitelj, koji je na-
stojao pobiti navode i dokazati. Draginje, što
mu nije ipak pošlo za rukom.

Zatim bijaše prihvaćene sve daljnje ru-
brike bez razprave, te pošto bijaše još jednom
pročitani zaključak financijskog odbora, primi-
voćina proračun zaklade cenzura za g. 1890.
proti komu je glasovala samo manjina.

Na to zaključivši predsjednik sjednicu, te
uređo buduću za drugi dan u 10 sati sa
dnevnim redom, što je danas preostao, pridav-
ajući tomu još nekoje točke.

(9. sjednica 6. novembra)

Prištni: predsjednik Dr. M. Cam-
pitelli, vladin zastupnik vitez Eluichegg i 27
zastupnika.

Predsjednik otvori sjednicu u 10 1/2
sati, te pozovo tajnika, da pročita zapisnik
zadnje sjednice.

Tajnik Dr. Stanich čita zapisnik, koj se
ovjerljivo bez primjetbe.

Prodajnik čita sastavak o tuma-
čenju dotičnoga § o kanadnoj riječi pri raz-
pravah, koje tumačenje se slaže sa onim, što
bijaše do sada rečeno u saboru od strane ma-
njine.

Na to priobiti, da je zamolio zastupnik
Janko za četverodnevni dopust, jer da ure-
đuje obilne račun sa izaslanikom zemal-
skog odbora.

Javila dalje, da su mu podneseno sli-
doči interpelacije.

Dr. Šonapichio i drugovi na vi-
soku c. kr. vladu u pitanju ženske škole u
Labinju.

Dr. Oostantini i drugovi na vi-
soku c. kr. vladu u pitanju imenovanja ravnatelja
i jednog učitelja u pučkih školama u Pazinu.

Mandić i drugovi isto na vis. c. kr.
vladu radi hrvatske gimnazije u Pazinu.

Interpelanti čitaju gorljivim redom svoje
interpelacije; prva dvojica talijanski i treći
hrvatski (dok je zastupnik Mandić čitao
sliedoči interpelaciju, osobito na početku, bijaše
nemirna galija).

Interpelacija.

na presvjetojuzi zastupnika visoku c. kr. vladu.

U sjednici ovog visokoga sabora dne 18. ok-
tobra 1888 bijaše podnesena interpelacija na
visoku c. kr. vladu, kojoj je skraćeni sadržaj
sljedeći:

Postupno ukida se državna gimnazija
u Pazinu, dočim se nit čije nit nećita kako
će se provoditi za područje Hrvata Istre u
urođilj škola, da li i gdje će se ustrojiti
hrvatska gimnazija.

Njemačka gimnazija u Pazinu nije niti
imala razloga, da obstoji, pošto njezin ni tamo
ni u okolici, niti u kotaru, pak ni u obće u
Istri Niemca-urođiljenka, niti pučkih škola —
osim jedno u Puli — sa naukovim jezikom
njemačkim, niti se jo letu u velikom broju po-
hizilo, i to upravo u togu, što je njemački.
Dječaci svršivši pučku školu i neznajući nje-
mački, ili se nisu podali gimnazijskim nau-
kama, ili su išli na koju drugu gimnaziju u
uaukovim jezikom njih poznatih, također
s togu, da negulou u najpovoljnijem slučaju jednu
godinu u pripravnici tečaju, ili dočav, nisu
mogli napredovati kako valja, pak bud školu
posvo zapustili, bud preselili se na koju drugu
gimnaziju. Pošto se jo k tomu zadnjih godina,

odkad se jo svo odlučnije zahtijevalo, da se ta
gimnazija pretvori u hrvatsku; sjestomatčno
radilo na to, da bude na njoj čim manje učenika
da se tim dokaze nemogućnost njezinoga uz-
držanja, dospelo se jo svrhu i uvidilo obćenito,
da njemačku gimnaziju u Pazinu neima ra-
zloga da obstoji.

Tim pako se nije dokazalo, da neima
prava k obstanuku hrvatske gimnazije u Istri
i najzgodnije upravu u Pazinu.

Pazin ima shodnu zgradu u tu svrhu;
bijaše sjelom zemaljskih oblastih, glavnim gra-
dom od prvoga lipa, u kojem ja slavno
vladajuća kuća Habiburka u jednom dielu
Istre zavladała, pa do u ovo stoljeće; jest na-
ravsko središte pokrajina, vezano od najvišega
doba željeznicom raznim njezinimi stranama,
ima u svojoj porezovnoj občini 1.000, u svojoj
školskom okružju blizu 3.000, u svojoj
njestojnoj občini preko 12.000, u svojem po-
litičkom kotaru preko 31.000 Hrvata.

Gimnazija hrvatska, koju bi se tu ustro-
jilo, bila bi ne samo za to Hrvata, nego i za
sve Hrvate Istre, kojih ima 128.000, zajedno
sa Slovenci 166.000, koji su vjorni podanici
Njegovog Velikanstvu; osena i kralja Fran-
Josipa I. ljubeđega jednako sve svoje narode
u svih svojih zemljah; koji plaćaju davak u
krvi i u novcu, koji nose dakle državljanske
torote, a kao takovi imaju uzdati i držav-
ljanska prava, medju koja spada i ono, da se
izobrazuju u svojem jeziku, da imaju i gim-
naziju u svojem jeziku, kaošto ju imaju nje-
dini zemljaci (njih 112.000) u svojem; kojih
jezik ima po-riješli blugopokojnog prelatona
sluđnika našega krasnu književnost, jezik kojim
se jo u samoj Istri već XIII. stoljeću izdavalu
državno spiko, kojim se jo pisalo u samoj
Istri pak tiskalo najveće u Mitelci, i za nju
erkvena knjižica koj bijaše u porabi stoljeća i
stoljeća i u onom dielu Istre, kojim su Mlet-
čani vladali, to kojim se u najvećim mosharjili nu
bar 40 srednjih škola podučavalo.

Takva gimnazija ima podlogu u pučkih
škola Istre, od kojih biloško školske godine
1887-8: 63 hrvatske, 15 hrvatsko-talijanske,
k tomu 29 slovenskih i 1 slovensko-talijanske,
a imat. do još veći kad sa sva pučka škole
u zemlji urodo po podagogičko-didaktičkih na-
čelji, i kad se jli svitici onuda ustanovi, kuda
to zakon zahtijeva.

Takovi gimnaziji zahtijeva i obćenito pri-
hvaćeno podagogičko-didaktičko načelo, po ko-
joj se ima podučavati jezikom dječakom po-
zantim. Blija bi polaznica od dječaka hrvatskih
iz diela Istre, tim više, što bi mogli dobiti
veće podpore od zemaljskoga odbora, i što bi
ju imali polaziti učenici, uzdvajajući podpore
od ustanove pokojnoga biskupa Dobriša; i ko-
načno, njom bi se doskokošto nestajali sveđe-
nikih u mnogih župah Istre, gdje treba znati
hrvatski, i odgojilo bi se dionovnikih, bilo dr-
žavnih bilo pokrajinskih i obilnskih, koji bi
poznali jezik naroda, medju kojim bi slušali.

Obzirom na svo rečeno i obzirom na to,
što nam nije poznato, je li ta interpelacija
vis. c. kr. vladu dostavljena propisanim pućom,
ponavljamo ju te postavljamo sljedeće pitao:

1. Gdje jo u Istri i kuda ustrojiti hr-
vatsku gimnaziju?
2. Ima li razlogah i koji su, rad kojih
se to nebi učinilo u Pazinu?

Porod, dne 20. novembra 1888.

Mandić, Dr. Laginja,

Dr. Duklić, Sorčić, Dr. Volarić, Dr. Stanger,
Jenko, Flago.

Predsjednik izručil odmah svo tri inter-
pelacije zastupniku vis. c. kr. vladu vitez
Eluichegg-u.

drugadije. Polazak škole obvezatan je za
deca, koja navrše 6 godina; po mogućnosti
valja ustrojiti školu svagde, gdje ima 40
deca sposobna. Oblasti su: mešino, ko-
tarsko i zemaljsko školsko veće.

Stanju škola u Knstavadini sada jo
ovakovo:

1. U gradu Knstava četvorazredna
muška i dvorazredna ženska škola.
  2. U svotom Matuju dvorazredna
muška, jednorazredna ženska.
  3. U Klani dvorazredna mušovin.
  4. U Brgudu jednorazredna mušovin.
  5. U Rukavcu dvorazredna muška,
jedorazredna ženska.
  6. U Brovčih jednorazredna mušovin
(od godine 1889). U Knstavu je povrh toga
svagdana škola za risanje i drugu nauku
za mladež, koju želi u zanato, a hoća da
se štogud više izučil, nego li može u pučkoj
školi. Država daje 1000 for. godišnja po-
moći za tu školu, pokrajina, 600, a občini
ostali trošak. Povrh toga priradila je ob-
čina prostor za tu školu, i u obće posled-
njih godina u to ime mnogo učinila.
- Polazak škola u Knstavadini bio ja
školske godine 1888. na 1889, ovakov:
- Školu u Brgudu polazilo su sva
deca, koja su po zakonu obvezana i to
69 muških, 57 ženskih.
- U Knstavu od 407 obvezanih muških

Zatim se prelo na dnevni red.

U ime školskoga odbora čita dr. O-
stantini i obćenito izvješće o školstvu.

Po starom običaju prigovara ponajprije
ustrojstvu muškoga učiteljske u Kopru, tuži
se na tamošnje profesore, koji da su vednom
Slaveni; prigovara učitelstvu, koje delazi iz
to škole; kritizira kotarska školska veća, sa-
posvo predjednika i kotarske nadzornike i to
osobito ona u Pazinu; prelazi na žensko učitel-
stvo u Gorici, koje da je zasnovano na kri-
vom temelju kao i muško u Kopru. Talijan-
ska mladež, da nemože polaziti takovih učitel-
stava, napose ono u Gorici, gdje se zahtijeva
od kandidatakinjah mnogo njemština, te da mnoge
od tih propadnu ili nisu ni primljene, jer ne-
znaju onoliko njemačkog jezika, koliko to na
onom ustavu zahtijeva. Radi svih tih razloga
školski odbor predlaže, da se naloži zemal-
skom odboru, da priobli čitavo izvješće
visokomu c. kr. ministarstvu za bogostvoje i
nastavu, da ono izvoli uzvati navedene pri-
tužbe i molbe.

Prodajnik otvara razpravu.

Dr. Stanger rodo najprije hrvatski
pak zatim talijanski kako sledi:

Visoki sabori!

Predmet danas na dnevnom redu i o
kojem radi netom pročitano izvješće, od
toliko je važnosti, da mu jedva ravnan
možemo med poslovli, a kojih se raz-
pravlja u pokrajinskih saborih. Tko ima
škole u svojoj ruci, taj je gospodar buduć-
nosti naroda. Nije dakle čudo što se škol-
na posvuda toliku pozornosti i pažnju
pruža, što se toliko na isto troši. Obično
ja na ova naša strana u prošlih godinah
o školskih stvarih govorio muš i stvarl
posvo kompetentan, kojemu ja starije škol-
lah otelu pokrajinske posve dobru poznato
bilo; danas jo ta starija mnu napala, pa
ja namam namo šaljti, što neču medu o
tako važnom predmetu onako temeljito i
sa onakovim poznavanjem predmeta govo-
riti, kako se to prošlih godinah događalo
i kako to sam predmiti zahtijeva. Ja se sa
školskim stvarimaš pokrajinskim namdosada
osobito bavilo, ali sam ipak pratio razvoj i
napredak škola u toliku, da mogu i ja o
njih koju rođ. (Zatim nastavi talijanski):
Zatim, reče, kao što jo to ved rekao jučer
moj drug dr. Laginja, da izvješće nobljava
prije nego su u saboru prošlana, dana
zastupnikom na uvid i proučjenje. Tekko
je uvelid samog ditanja istih stvariti svo-
tin jo u njih rečeno, tako da se o svemu
može odmah govoriti odnosno pobljati ih.
Osobito jo to takko navajljam u parla-
mentarnom životu i neustrukovnjakom kakav
je on. Radi toga volji, da neču ni pobli-
jati tavelada točku po točku, nego samu u
glavnih točkah. Izjavlja odmah da se sa
izvješćem nikako nećita i da neču za-
isto glasovati, jer ja jednostrano i prevod
stranaraki sastavljeno. U letom se nego-
vati nego o talijanskim školah kako da
hrvatskih i slovenskih u provinciji nebi ni
bilo. Ipak Istre nije samo talijanska i
ovaj sabor ja sabor istaraki, a ne samo
za Talijane Istre. Buram ondje, gdje in-
terosi raznih narodnosti pokrajinske ne do-
lako u sukob, gdje mogu interes jedne i
drugu narodnost usporid etali, ovaj bi
sabor morao za sve jednako skrbiti.

Što se tiče učiteljskih u Kopru i
Gorici govornik se donokle slaže sa iz-
vješćem i nije protivan, da se sada obto-
jeće sokoje oddiole jedna od druge, da
dobije svaka narodnost svoju posve od-
dijelenu školu. Ipak učiteljsko moralo bi
ostati gdje jo jest, u Kopru a sve tri
odijeljene sokoje moralo bi ipak li mato-
rijalni i moralni razlogah ostati svozano
neakovno, ruku bi personalnom unifom.
S materijalnog gledišta dobro bi bilo, da
ostane sa svo tri sokoje jedan ravnatelj
i nekoji profesor, koji predavaju predmeto,
kad kojih netroba toliku pažnju polagati
na jezik u kojem su predavaju, mogli bi
služiti u svih trih sokojah. Tako n. pr.
učitelji pjevanja, risanja, gimnastike, pi-
sanja itd.

Kako su danas ustrojena učiteljska
stano nemogu odgovarati svojoj zadaći ni
svrhi. Nije moguće, da djak nauči tomo-
lito razne predmete kad su isti predavani
u jeziku njemu nepoznatom, u jeziku ko-
jim se u praksi ne služi.

Četiri godine prekratke su za naučiti
temeljito svoj materijal, a kamo ne za
naučiti tuđi jezik.

Veliki moralni rizlog pako da sve tri
sokoje ostanu združene, kao gori rečeno,
jest taj, što bi na taj način djaci raznih
sokojah ipak imali priliku, da se medju-
sobno upoznajju i uzljubo, jer nije moguće
ljubiti se bez poznanja se.

U izvješću ja rečeno, da ima na učitel-
staju u Kopru prevod profesora slavenske
narodnosti. To ne stoji. Opaža, da je sve-
jednako jli profesor jedne ili druge na-
rodnosti, samo da pozna dobro predmet i

jezik u kojem predaje. (Glas sa vedine:
Nije istina! Sa strane manjino: Tako je!)
Narodnost profesora nemože uplivati na
napredak učenikah! (Sa vedine: I kako!)
U ostalom, veli govornik, da je sa ko-
parskom učiteljsku pat ili šest učiteljah
talijanske narodnosti, a ako je veći broj
onih slavenske, da to i mora biti, jer su
dve slavenske sokoje, a jedna talijanska.
Za dve sokoje treba više profesora nego
za jednu.

Što se tiče goridkog ženskoga učitel-
stava veli, da mu stvari pobliže poznate
nisu, ipak ako je bilo učenicah talijanske
narodnosti, koje nisu bile u onaj zavod
primljene, jer nisu poznale njemačkog je-
sika, ana da se je to dogodilo i učenicam
slavenske krvi. U tom dakle Talijani i
Slaveni jednako slo stoje.

Nemože pak ni potvrditi ni sanekati
ono što je u izvješću rečeno o kotarskih
školskih viedih, osobito ob onom u Pazinu,
jer mu ni ondješnji ondješnji pobliže po-
znati nisu. Opaža ipak, da koliko je njemu
poznato, kotarski kapetan može po zakonu
u potrebi namjestiti ili promjestiti provi-
sorno jednog učitelja bez da to prija, od-
luži kot, školsko veće. (Glas sa vedine:
Nije istina!) Jest istina, gospodo, obavie-
sajte se bolje!

O stvarih abljvih se u Labinju čuo je
govornik i čitao ved kojista i u javnih
novinah, pa i on nemože da neurani svoje
zabudjenje, što se dosad nije nita podu-
zeo, da se onomu slu donokli. Nada se
ipak, da su dotične oblasti svoje dužnost,
što se istraživanja sama stvari čelo, učinilo,
a ako se dosad još nita odlučilo nije,
znak je, da jo na putu kakva noprilika ili
poteškoća. Svakako pak misli, da se glede
onih stvarih nemože kriviti kot, školsko
veće, već samoljako, koje bi imalo po-
sluđuju riječ rođi. Nemože se pak niteko
sa taveljšćem, u koliko se isto diu školskih
nadzornikah i učiteljah, sa koje se volji, da
sa agitatori. Čudi se što se uvjek, vido
samo na hrvatske učitelja, i nadzornike,
kamo da bi bili talijanski učitelji u tom
smislu sve nam čitali angloji, koji se u
nita nemoškaju. Za Talijane jo došti, da
jedan učitelj ili dionovnik, koji mu drugo
kad ide na komljenju, govori sa osjećaj u
njihovom jeziku, da dotičnika ved proglaš
agitatorom.

U ostalom, kao što proizlazi i iz iz-
vješća pokrajinskoga školskoga nadzornika,
ponavljamo učiteljah u obće jo hvalovredno
sa političkog i moralnog gledišta, a ako
ved stotina učiteljah nalazi, se samo
8 ili 7 njih, koji se u tom smislu, nisu
posve u redu poznati, nije to veliko zlo i
nije vriedno, da se istomu dajo ved; važ-
nost nego ju ima. Nemože se pak zabo-
raviti, da se iz školskoga izvješća, upra-
zabire, koje su narodnosti bili oni o koji-
se govori, da se nisu bit najkorektnije
poznali. Svakako stajalo je, da jo u patilih
provincijah u tom pogledu mnogo gore.

U ostalom ako se učitelji koliko toliko u
politiku mješaju, to nije nikakovo zlo, jer
to nosi sobom vrijeme u kojem živimo i
jer jo učitelja na celu prava dužnost pu-
duđiti puk o dnevnih pitanjih i reći im
kako da se u raznih pitanjih drže. Uči-
telji su napokon izbornici i državljani,
koji uživaju sva prava kao i drugi gra-
đani, pa im se nemože u grijoh upisati
ako se im pravom služu. Nemože uvjek
govoriti samo o školah, jer i oni mogu
imati svoje političko mnenje. Za vrijeme
izborah pak kad sve vrije, kad svatko hoće
da svoju reču i drugoga o svojom mnenju
ovjeduđi, nije moguće, da samo učitelji
muđu. Govornik vili nadalje, da bi sve
političkim agitatorom samo onoga učitelja,
koji bi se postavio na čelo izbornog pu-
kretu i tako rukod vodjo otolu stvari. —
Takvih pak govornik nepozna nego jed-
noga, a i taj pripada talijanskoj strani.
Taj jedini išao je sa svojom agitacijom
tako daleko i to prigodno poslednjeg
njegovog izbora, da je došao u sukob i
sa paragrafi kaznenog zakona. Proti tomu
učitelju u ostalom vied deli disciplinarna
iztraga, ali o tomu nije vriedno dalje go-
voriti, zato prolazi preko toga.

Pašto se tako osvrnuo na glavne točke
izvješća, ponavlja, da neču za isto glasuo-
vati, pa hoća da njesto: svojega reče.

Školski ondješnji u Istri za Hrvate
ješu žalostni, osobito ako se u dnojan
obzir uzma vrijeme napredka u kojemu ži-
vimo. Istina je, da se i kod nas vidi na-
predak, ako se pomisli kako je bilo pred
20 godinah, ali daleko nam jo još cilj do
kojega doći moramo. Kako profesor iz
izvješća pokrajinskoga nadzornika, ima u
Istri 41861 djece, koja bi morala polaziti
školu, a nepolazi ju nego 22490. Samo

Dalje u prilogi.

Naši učitelji moraju dapače biti takovi. Oni u školi valja da podučuju djecu, a izvan škole odrasli narod. To zato, jer mi Hrvati i Slovenci Istru neimamo još dosta odvjetnika, trgovaca, inžinjera, bogataša naše krvi. Od vaše strane svi takovi ljudi gledaju prikupiti glasove našega puka. A od naše strane mi neimamo skoro drugoga, nego svedenika i učitelja i oni valja da vode puk.

I kad naša Istra bude imala mnogo takovih agitatora (a ja, da mi je moguće držao bi jim kurs ili tečaj o ustavnih zakonih i pravilih, i tumučio bi jim sve dvojbe našega izbornoga reda) kada bi do Istra takvih agitatora kakovo ja mislim, onda će ponosno, kao negda rimska Kornelia, moći uzviknuti: ovo moje biserje — haec mea sunt ornamenta! (Živio i odobravljanje od lijeve strane).

Vlaski Sabor!

Još samo jednu opazku, koja mi je tekom govora izbjegla.

Da je na moju, ja nebi nikad namjestio na samostalnu školu učitelja, mladića, koji je tekao izrebu nauke, ili kako se reče, abiturienta. Narodu treba mnogo nauke, to mi ni mudroga Sokrata dosta nobi. A gdje je mladiću od dvanaest godina ono izkustvo života, ono poznavanje ljudi, ona oštrina briga, ona skrb za obli napredak, kad je jedva izišao iz škole? Prepušten čestoput sum nebi, on može vrlo kvartiti, nego li koristiti.

Po mojem mišlju dinko mladi učitelj imao bi barem za dvije godine biti u vježbi ili praktiki pod starim ikusnijim učiteljom, da se nauči poznavati ljude, da probavi ono što su mu sve u školi glavu napunili; najbolje bi da je pod pazukom mnogoga učitelja svedenika, jer tih se najde izvršnih očajlika.

Ni o tom nečinim predloga, rekoh već zašto ne. Ali nadim se, da će to toga doći i onda će biti bolje.

(Spodotka biljno u anhoritel i na galeriji umirni, mi hrzo se svo umiri, to je kolli zastupstvo toll galovija pozorno pratila temeljito i zaumlivo razmaganje Dr. Laginja o školstvu u Istri. Na koncu znoro živo kilel i pleskanje na klupni manjina, to je predsjednik opomenu galeriji mislede, da ona odobrava).

Postovani Babuder reče, da se može vrlo malo pridodati onomu, što bijaše danas rečeno o školstvu u Istri. On da de kazati par riječi, da popuni ono malo, što se još o tom pitanju kazati dade. Isti do kako sabor ponovio je osobitu pažnju pučkomu školstvu u pokrajini. Tužnih da imado prot napredku u naših školah s obiljež stranu. Talijani, da ne tuču na učiteljstvo, koje on ispridava ponosno tim, što je slabo plašeno i malo da je učiteljah jer da je taj kruh tožak, to da se rođiko tko na njim poljagmi. Školske oblasti da dino mnogo za školstvo i izdaju se valika svoto za škole i za usgjo učitelja. Tumači koji da bi imali po zakonu pravo stupiti u pučku učiteljstvo, prvobitno, da su imali to pravo jedino mladići, koji su svršili nišu gimnaziju ili dotri razreda realko; kasnije, kad se to uvridilo, da takovih mladića neima, odzivotvorilo se pripravilo, u koje se priuaju djaci, koji su svršili dobriim uspjehom četvrti tođer normalni i navršili ustanovljeni dobu. Tim da se je pomnožio broj kandidata učiteljstva, kolli talijanski toll slavonkih. Govori o učiteljstvu u Kopru, koje da nado biti savršeno, no ni tako loše, kako se to opisuju; reče, da imado taj i talijanski profesora, ravnatelj itd. Glode naukovnoga jezika, da se doškodilo tužniam tim, što se je ustrojilo tje sekeje t. j. talijanski, hrvatsku i slovonsku, na kojih se podudaje u materinjskom jeziku kandidata; i on da bi volio, da se podudaje najglavniji predmet, pedagogija naimo u jeziku mladićah. On misli, da školske oblasti noidu sa tim, da ikoga ponjmeo. Njemački jezik da se podudaje jedino radi više naobrabo, radi bogate literature, radi sooljalnoga usgoja. Na koncu spomenu žonsko učiteljstvo u Gorici i zapjova hvalu kao i obično svima i svakomu, samo ne manjini i njezinim razlogom.

Postovani Wassermann reče, da se nada, da de isto učiniti i visoki sabor.

Dr. Clava odgovara postovanomu Stangoru glode naukovnoga jezika u pučkoj školi u Kanfanaru. Tamo da ne htjelo promjeniti naukovni jezik hrvatski u talijanski; on, kao član kotarskoga školskoga vjeća, da je predlagao, da su uvedu u Kanfanaru talijanski paralelnu. Tomu da se je protivio školski nadzornik, koji da je našao u Kanfanaru samo 3 ili 4 djaka Talijani. Nadzorniku da je bio na ruku i predsjednik kotarskoga školskoga vjeća.

Vitez Conti hoće, da ispravi ponosno predgovornika, koji da nije točno iskazao o kanfanarskoj školi. Odbinsko zastupstvo u Kanfanaru, da je tako zastavljeno, da ravanju dva ili tri zastup-

nika svo ostale drugove, koji su nauki i nevojšti. Pitanja o tamošnjoj školi, da je pošlo na izvješće iz kotarskog školskog vjeća na mjestno školsko vjeće, a od ovoga opet na kotarsko, koje je izručilo svoje spise zemaljskomu školskomu vjeću. Ovo je naložilo, da se preduzmu potrebitni izvidi. Govornik pošao je kao predjednik kotarskoga školskoga vjeća sam u Kanfanar, da provode izvode u muškoj i ženskoj školi, te je našao, da oim 4 ili 5 djaka, a nije nitko razumio talijanski. Na temelju toga nije preostalo kotarskomu školskomu vjeću drugo nego u tom smislu izvještiti. Nakon toga bijaše odlučeno, da se uvedu u Kanfanaru paralele.

Dr. Clava odgovara post. Conti-u, da je namisao tvrditi, da u Kanfanaru neima više od 4 ili 5 djaka, koji nebi razumjeli talijanski, jer da je tamo koljepljaka postaja (Zar da je postaja tamo, da širi talijansku kulturu? Op. elagara) da dolazi pučanstvo u doticaj sa Rovinjom, da prolazi onud mnogo naroda itd. itd.

Dr. Stanich reče, da je prijatelj obilastih (za postovani je o. kr. bilježnik Op. elagara) to se ga nemože objediti radi pristanosti. Govori proti kotarskomu školskomu nadzorniku u Pull g. Križaniću, koji dajo odlučan Slaven, agitator takav, da je bio zbog toga pod disciplinarnom istragom i prepušten na drugo mjesto. Kod sadnjih izbora, da je silno agitirao koll sa izvanjske obdine toll sa gradova. Coa. kr. činovnici da imaju takodjer svoja prava, nu da se nosimlju stavljati strankam na delo. Govornik drži, da g. Križanić nemože ostati dulje u Pull. Izdi toga postavljuje vladu, da porode proti nadzorniku disciplinarnu istragu, to stavlja takodjer tomu odgovarajući predlog kao dodatak k izvješću. (Pa noka tko rekno, da je postovani Stanich pristan? Op. Uredn.) Većina podupire taj predlog.

Dr. Votić reče: Nisam ni iz dala toka imelio uplate su u razpravu, nitko ju da branim g. školskoga nadzornika pučskoga, koga osobno neponam i o dajem radu nemogu da izručem svoj sud, već samo hito bi spomenuti g. predgovorniku, da prije negoli je okrivio istoga i stavio svoj predlog, imao se sjediti, da i nad njegovim vratu vidi tabela sa naslovom o. kr. to se ono, što tobož veli, da se nedolikuje g. nadzorniku pučskom, nije se dolikovalo nit njemu prigodom sadnjih pokrajinskih laborara. Za g. nadzornika veli samo, da je druge nagovarao i upudivao da glasuju, a nevjoda se već, kako je on sam nosamo oblatno našu otko u prilog talijanskoj stranci već obiovalo. (Ilich o di olnq uanta o di dnoit, to da je sam ieno u Lofinj sa pomirili dvo talijansko stranko prot trećemu kandidatu i sjednicu ih, da glasuju sa kandidata. Istaknoga političkoga društva.) Stoga molio bi g. vladinoga povjerenika, da dojavii visokoj vladi takodjer postupak g. predgovornika prigodom sadnjih pokrajinskih laborara, to da mu skino naslov, koji val i nad njegovim vratu o. kr. bilježnik, koga je okaljao svojom ponasanjem.

Dr. Amoroso se nastoji pobiti točku po točku predlogah Dr. Stangora, kojim da je hotio dokazati, da visjioškolske oblasti neovršavaju zakonah. Priznaje, da valja otvoriti škole svuda, gdje to zakon propisuje, no drži, da su školske oblasti do sada učinile, što njim bijaše moguće. Kod ustanovljenja novih školah, da bi se moralo paziti na onakova mjesta, koja imadu najveći broj djece sposobne za školu. Zemaljski sabor, da je učinio mnogo za škole, mnogo da se troši, to da de doći brzo vrijeme kad de se morati reći: dosta je! Za škole da troši pokrajina godimice preko 200.000 for. to da je usgjo djece vooma skupocajn. Čudi se što se toliko više proti parolalkam; priznaje, da ono nisu ideal škole al u naših okolnostih, da su potrebito, to zaključio, da neće on ni većina poduprieti predlogah postovanoga Stangora.

Spinčić reče, da hoće da odgovori u kratko dru. Amoroso, koji jedini je nastojao pobiti točku po točku predloga dra. Stangora, to voli: „Sam broj dužnih polaziti školu pripisodobiljen sa brojom polazedići kaže najjačije da je opravdano, kad se nahtjova, da se ustroj škola. 44% djece ima, koja školu samo s toga nepolaze što neimaju škole. Ima možda koje škole ustrojena samo za 40 djece i koju polazi možda samo 20 djece, al ima školah, koje broje stotinu i više djece i gdje je samo jedan učitelj; i ima mjesta, porozovnih obdinah, koje imaju i po više od stot djece, a koje neimaju nikakve škole. S toga je pravo, da se postiče školsku oblastii na razširenje postojećih i na ustra-

janje novih školah. Tim de dakako troškovi narasti, al nado bit neosnovni. Noka škole obatojede stoje 200.000 forintih, kako je rekao dr. Amoroso. To škole polazi nošto preko 20.000 djece. Svako djece stoje dakle 10 forintih. Ako bi se škole podvostručile, etalo bi svako djece 20 forintih na godinu, što napokon nebi bio tako ogroman trošak. Druge pokrajine u monarhiji troše razmierno više. Moravska ni, pr. preko 8 milijuna forintih na nošto preko 2 milijuna stanovnikah.

Dr. Tamara! Pobjeljavati, de se i u Istri blagostanje tim više, čim više se bude širila obuka.

Istina je, da se ustrojanjem paralela daje na slobodu roditeljima, da upišu svoju djecu u koju paralelu hoće; al je letina takodjer da se tim otvaraju vrata nepripranim agitatorim medju pučanstvom, sa kojim ništa dobro nesledi. U ostalom noka paralele slobodno ustroje gdje ima najmanje 40 djece sa nje, al nok se neustrajaju sa 3, 4, 5, 6. djece, jer onda de jiti trebat ustrojiti u svakom mjestu u pokrajini. Oudno je od gospode, da se boje troškova kad se govori o ustrojanju škola, a neboji se jiti kad se radi o ustrojanju paralele, dakako talijanske, makar sa 3, 3 djece.

Polazak školah nije slab samo na vanjšidni nego i u gradovih, pak bi s toga trebalo da se poprini odnosa točka predloga dr. Stangora, i da globe tjeraju odnosa političke oblasti, pušto to neide sa dodavanjem nečinom utjerivanja po obdinskih oblastih.

Ima sluhojova gdje su namjostenji učitelji neuposobljeni za dotično škole. Tako škola u Rožu je talijanska i hrvatska al tamošniji učitelj neima, usposobljen za definitivno namjostenje u školi gdje je i hrvatski naukovni jezik. Na Unjlah bijaše noka Zett neuposobljena sa hrvatske škole. U Narentah je učitelj hrvatske paralele neuposobljen sa hrvatske škole. U Puntani blo je lani učitelj neuposobljen ni malo hrvatskoga jezika, a sada je, čujom, drugi takav namjosten.

Is svoga toga predlozi dra. Stangora zaslušaju da bude podupret i ja jiti podupirem.

(Sloditi do.)

Pogled po svietu.

Trst, dne 20. novembra 1890.

Austro-Ugarska: Njog. Veljdanstvo cesar i kralj Fran Josip I. vratio se poslije sastanka sa njemačkim cesarom u Innsbrucku, u Gdöb, kamo ga je dopratilo i bavarski princ Ljudeviti sa suprugom.

Česki sabor proglasio je, da su izgubili svojo mandatu svi njemački zastupnici, koji nehotjedoše prisustvovati saborskim sjednicam.

Čehom u moravskom saboru dogadja se danomice kao što se je dogadjalno našim zastupnikom u Poreču. Budući da su naimo u manjini, njemački liberalci postupaju s njimi, kao da ih u saboru ni neima. Svi prodlozi il izpravo i česke manjine josu jednostavno odbijeni, to se prima i odobrava samo ono, što ti tobožnji liberalci u svojem klubu zaključio.

Galički sabor imado sada izabrati zemaljski odbor. Većina sabora, Poljaci naimo kane posve izključiti Rusine iz zemaljskoga odbora, da budu mogli i nadalje postupati sa Rusini nebratski. Rusinski zastupnici zahtjovaju nasuprot, da njim se odstupi bar jedno mjesto u zemaljskom odboru, to ima nado, da će ipak Poljaci na to pristati; i to zbog toga, što se boje, da bi mogli Rusini iz sabora izastupiti. Česki i galički sabor imadu jošte da razprave zemaljski proračun, to će tom prigodom doći do živahnih razpravah. U Českoj primiti de se Mladost Staročeski a u Galiciji Poljaci sa Rusini.

Mladošeski zastupnik i vodja stranke dr. E. Gregor odložio je mandatu za carevinsko vjeće, jer ga njegovu stranka kandidira u zemaljski odbor,

to je klub zaključio, da nitko neima sjediti u zemaljskom odboru i u carevinskom vjeću.

Na biskupskih konferoncijah u Beču da se razpravlja ponajviše o školstvu u Austriji, te da zahtjovava većina biskupa, da se školsko pitanja uredi u smislu konkordata.

Nedavno bijaše u Bakru izabran kod naknadnih izbora za hrvatski sabor član stranke prava g. župnik Urpani. On bijaše već u hrvatskom saboru, nu mađjarska većina uništi njegov izbor a svjestaji biradi šalju ga na novo u sabor.

Srbija. Razkraj! Milan ostavio je opet Biograd, kamo je bio došao da vidi svoga sina i da sazna o odnošnjih izmodu sina i majke kraljice Natalije. Milan je oduptovao u Beču a odatle hoće u Pariz, gdje da se kani stalno nastaniti.

Rusija. Njemačko novine javljaju, da pripravlja ruska vlada zakon, po kojem se poslije god. 1892, neče trpjeti nijedan Niomac u ruskih izotvornih pokrajinah. Ako se obistini ova vijost njemačkih novina, tada de Rusija postupati sa Niomci kao što oni postupaju kod kuće sa Slaveni.

Amerika. Ovak put imamo izvanrednu vijost iz južne Ameriko, i to iz Brazila. Dno 15. t. mj. bijaše skinut sa prostoja brazilski cesar Don Pedro II. to proglašeno u njegovom cesarstvu republika. Taj čin izvedoše brazilski republikanci na tihu nu odlučno.

Don Pedro, jedan od najplemenitijih živudih vladarah nalazi se jur sa obitojau na putu za Europu, dočim su republikanci ustanovili novu vladu pod vodstvom maršala Teodora de Fonseca.

Franina i Jurina.

Dragi sinko Popi!

Posiljam Ti lopo pozdravljenje od barba Jurine i oveh par besed, ke dobro sapameli vo.

Ti si prišal iz škol, pak misliš, da si već pamotniji od svih. Ti si nobogo, još pišćenao, ki se iz jaja izvati. Neču ruđ valje, da si tovar, ma puco Ti fall, da spoznaš ljudi i krejli.

Oa so ti zabadaš va domoročni ljudi i va frejkarli. Ako jušto i ni svaka tvoja bedasta, vendar nisi maril onako piest, zaš su barba jako zamorilli.

Ako deš Ti da stavit va novino, to mora bit proz frejkarli, od tvoje zaslužbe, zato te ja hranju još tako volikoga.

Va društvo od vapori Ti se nimaš da zabadaš. Govoro, da je družtvo trgovacko i da nima imet politiko, leh koliko je dosta oduvat narodno poštenje.

Manjko mal, da biš bil samo mano piest, ma mi povedaju, da si blebeta, da je „Stoga“ pišala, da družtvo višo majorsku banderu, i da je nekemu talijanskomu deputatu zdiguulo banderu na jarbulu od majštore.

Ti neznaš, kako je to bilo. Kada je velih ljudi na brode, mora se zdignut banderu od njihovega zajika, Merikanu merikanske, Mađjaru mađjarska, Hrvatu hrvatska.

Ja sam vidal našu hrvatsku banderu na onih brodch, pak neznam, da je ki prigovaral.

A za ona de sa talijanskemu deputatu zdignuli banduru, je sein se polital i razumel, da se je kapitan pravari; zaš da je on zlodij bil lopo obučon, oštro gljedal, doboi kako jedan ne-

mostmi i papiri, pa sretno skoči s promora na ulicu. Kako novine kažu, sada je ta gospođa za svim zdravca, a to ima zahvaliti stranozumu živčanom potresu.

Djevojke u uru. Mlade djevojke silno starij uram, koje uvijek naprvo idu. Tašte djevojke silno žepim uram, koje se čadu lahko nategnuti. Mudre djevojke silno uram, koje udaraju, kad ih navinemo. Glazbene djevojke silno uram na torzju, na koje se rado pazi, ali tko bi ih kudi ponio? U lopo djevojke ali lahkoamno, silno uram igralice, kojih se brzo dovjek nasiti. Jozidave djevojke silno uram budiloam, koje se duju, ali norado. Prokionne djevojke silno sudaniam uram, koje se nose u žepu. Surovo djevojke silno uram u zalogu, puštaju se na miru. Moderno djevojke silno cilindricam, koje su povno plitke. Bogate djevojke silno stiatim uram, kod kojih se samo pita za vriednotu. Kucanice djevojke silno dobriam uram, koje idu najsigurnije.

Badvioe za pivu iz papira. U Americi počelo nedavno tvoriti badvicio za pivu iz papirne smese (Papiromaroh). Ima tomu dugo vremena, što se prave žužioniska kola iz papirne smese a tako i papirne opeke. Predmet iz te smese stvarno vrlo su lagani i trajni. Evo sada podođe praviti i badvicio iz papirne smese, koji, po do sada učinjenih pokusa, posvema dobro služi i nadomještaju bez prihora do sada rabljenog badvicio iz hrastovih dušica. Njeki tvoritelji u Newyorku pravi ih jurvo na dan 400 komada. Pošto su badvicio iz forme isvađeno, glaziraju se s njekom osobitom glazuram, koja im daje lice, kao da su iz porculana pravljeno. Vrlo se lahko može to badvicio snaliti, povodom im neće ni gubiti. Rabo su također za odpremu ulja.

Izazak velikodušnih darova i prinosa. "Hrvatska kom. pripomoćno društvo" u Beču od 31. maja 1880. do 18. oktobra 1880. Glavni dalmatinski sabor 100 fur. Koncert priredjen od sveudiljstno omladine u Vinkovcih fur. 34.00. — Dragutin Rifler odvjatnik u Osijeku skupio, a darovahu: Fr. Furid gimn. profesor 1 fur. V. Hrdiđ realni profesor 1 fur. Julius Pfeiffer uradnik 5 fur. Dr. Ugo Spitzer odvjatnik (pod. član) 5 fur. Dr. Jul. Springer odvjatnik (pod. član) 5 fur. Dragutin Rifler odvjatnik 5 fur. Ad. Kraus ml. trgovac (pod. član) 5 fur. Josip Kohn trgovac 1 fur. Ant. Hrdiđ gimnaz. profesor 1 fur. Engelerath mjernik 2 fur. Dragutin Blesner trgovac 1 fur. Alex. Dächler trgovac 2 fur. Max Löwy odvjatnički porovodja u Vukovcu 1 fur. Dr. Lujo Svare odvjatnik u Zagrebu 5 fur. Vlad. Dukat prof. 1 fur. Dr. G. Avakumović odvjat. kandidat 1 fur. L. Gmas sudbeni pristav 1 fur. Milan Urošević kot. sudac 2 fur. Vlad. Čadinović savjetnik 2 fur. Vaso Mundačić posjednik 2 fur. Emil Kramberger u Dol. Miholcu 2 fur. M. Bonković vinat. činovnik 2 fur. — Anto Stojković skupio u Dubrovniku a darovahu: Dr. Rafo prof. Pucić, dr. Pero Čopčija, dr. Samuel Mandolić, Vinko Mišić predst. okr. suda, dr. Marko Topić, dr. Vinko Palunko, dr. Rako Mišić svi podporni član. svaki po 5 fur. Kljma plom. Gotald 2 fur. Dr. Ante Maslinić i fur. Dragutin Protinor 2 fur. Lujo Klasić 4 fur. — Juro Blankini urednik u Zadru skupio, a darovahu: Josip pl. Lantana u Zadru 5 fur. Frano Rudić iz Korčule 8 fur. Spasovo Merlo iz Korčule 3 fur. Marijan Vukotić iz Makarske 10 fur. Mrkudil prof. iz Kotora 5 fur. — Josip Škarica medicinar skupio u Kaštelu i okolici, a darovahu: Dr. Jakov Čega 3 fur. Niko pop Škarica 1 fur. Anto Kuzmanić, Marko Ivanao, Vinko Ivanao po 50 nov. Petar Šperao 1 fur. Mate Benutić, Filip Katince, Ladislav Leinwaler po 50 nov. Marin pop Kuzmić, Anto pop Sasso, dr. Sino Vulić, Josip pop Deanković, dr. Vinko Perišić, Frano Ergovac, Frano pup Joričić, Frano pup Jerkanica, O. L. Bosančić, Ivan Matošun, Pivčević, dr. J. Jeličić, Dr. Mato Biončić, J. pop Lubin, Bartul Popović, M. Cipčić 50 nov. Petar Šimeta 1 fur. Hrv. Jitagonica u Kaštelu starom 5 fur. — Frano Mavar pravnik u Kastvu skupio, a darovahu: J. Fiamin pom. kapetan, Ivan Tomasić pom. kapetan, Pavao Tomasić trgovac, Frane Samsa, Miko Butković ravn. svi po 1 fur. Barun Zmajčić Vinko (podporni član) 5 fur. Kornel Gorup fur. 5.60. — Josip Bartulić medicinar skupio u Zagrebu, a darovahu: Ignjat Bartulić gimn. ravn. u miru 2 fur. J. D. I. fur. Ivan pl. Čaops mag. pharm. 2 fur. Joao Bartulić 2 fur. — Pavlo Stajduhar medicinar u Djakovcu skupio, a darovahu: Simo Kolarević bogoslov i Gjelatović Pavao prof. po 1 fur. Gabro Babić,

kanonik 5 fur. Gjuro Streit, Filip Molnar kanonik svaki po 2 fur. Mato Pavić prof. 1 fur. — Gjuro Berić medicinar skupio u Vinkovcih, a darovahu: Josip Kallivoda Felkonsteinaki Hekarnik 2 fur. Deanović Kata učiteljica 50 nov. Blaković Karolina, Kubera Klottilda učiteljica, svaka po 1 fur. Devan Robert, Nemčić, nadšumar svaki po 2 fur. A. Vukelić kontrolor, Tropper nadšumar. G. Knača progentitelj, Stojanović Filip župnik, Radić kapetan, Frano Košdal gimn. ravn., Pavlo Lovrenčić satnik, Adolf Holjac svaki po 1 fur. L. Aleman, Hekar 50 nov. Dukaj, Stroj, trgovci, svaki po 1 fur. J. pl. Agić 50 nov. Brašnić Pero 5 fur. Josip Čeliković katedrator, Josip Brunardi profesor, svaki po 1 fur. — Ribica Baldo medicinar skupio u Poljčacu, a darovahu: Ante Glarungimn. obs. tajnik Kuna na Poljčacu, Mato Vidoš pom. kapetan, Ante P. Tomasić, svaki po 3 fur. Baldo Vialli pojednik 1 fur. Ante Ivota trgovac, Marko Orhanović pom. kapetan, svaki po 2 fur. Lujo Križ u Ceburu 1 fur. Dr. Rok Albert u Premišlu (podp. član) 5 fur. — Olanović u Beču: Josip Bartulić medicinar, Ivo Kratki pravnik, David Kovarović filosof, Bogomir Matkrančić medicinar, Mato Rohrbacher medicinar, O. Ciril Rudić filosof, O. Angjelko Franjić filosof, O. Ivan Kraljović filosof, Ljudovik Križ medicinar, Stevo Škarica medicinar, Marteošinić med., Juro Švakić medicinar, Jakov Zamberlin, Mitroslav Nisancor, Josip Tomić, tohidžari, Josip Brudić pravnik, Frano Burian filosof, dr. Božo Portišić, svi po 2 fur. — Ukupno 484 fur. 19 nov. — Od 1. januara do 31. maja skupljeno 980 fur. 50 nov. Ukupno 817 fur. 69 nov. Svim darovateljima i prinositelima izričemo najvredniju hvalu u imo nakudne u Beču učeđu se hrvatske mladosti. Osnovu hvali izrazujemo u ime društva rodnim skupiteljima g. Juri Blankini i uredniku "Narodnog lista" u Zadru; g. Mati Stojkoviću u Dubrovniku; g. Dragutinu Rifleru odvjatniku u Osijeku i sveudiljstnoj mladosti u Vinkovcih. Srdačna hvala sveudiljstnim građanom, koji su vremenom skokih praxnika u ovom kraju skupljali prinose i darove za našo društvo i to go-

spodi Josipa Škarica medicinaru; Franju Mavru pravniku; Gjuru Beriću medicinaru; Pavlu Stajduharu medicinaru; Josipu Bartuliću medicinaru i Baldu Bibiću medicinaru; hvala im što se radosno odazvali našem pozivu kojeg koncem školske godine upravisimo na hrvatsku mladost polazoda u domovinu. Radoljubivi hrvatski u domovini, koji hođu da prouzumu povjereništvo za hrvatsko pripomoćno društvo u Beču, umoljavaju se, da to izvole priobiti podpisanim tajniku, Bođ, 15. oktobra 1880.

Hrvatsko pripomoćno društvo u Beču VII. Langgasse Nr. 48. Thuro 88. Franjo Vahidi, Dr. K. Kozic, tajnik, predsjednik, Josip pop Sasso, blagajnik.

Lutritijski brojevi
Duo 16. novembra.
Trst 81 89 89 40 18
Lino 20 87 80 89 61
Budapest 7 72 98 91 20
Duo 20. novembra.
Prag 41 2 46 76 58
Javov 70 92 84 82 39
Hermannstadt 67 85 47 41 92

Vinice na Dolnjakem, dne 12. Jan. 1880.
Blagovoljci mi pošlati dvanaest stakleno Vite omone za kelodice. 4-12
Pohvalno oprimam, da je bila raba lani poslanih 30 stakleno izvazice. Njomek raznih vrst so valjavi omone u najboljim vapo-him. Meka bolnica je bila uđu sa smrti bolah, vai so mialiti, da more v mlo urah unoziti tuda komaj je avajli nekakli kapljice omone, je se ukrevala in do nekakliko ur populonima odpravila — mud tem, je bila poprv put dul do skora, na suriti postojli. Saznava ostodji karakti zlogonog izvazicega vpliva namo najljube pripravodje, V odlična spoznavanju Jurij Kralj, župnik.

Poštija blago dobro spravljeno in poštalno preste!

Teodor Slabanja

šrebrar v Gorici, ulica Morelli St. 17.
priporoča so vljudno pri vsako čistili duhovščini in nepravu cerkvenih posej in orodja najnavojne oblike; kot: monstrano, kelihov itd. itd. po najnižji ceni.
Staro reči popravil; tor jih v ognji pozlati in posebril. Na blagovoljno vprašanje radovoljno odgovarja.

Poštija blago dobro spravljeno in poštalno preste!

Marijacejske želodčne kapljice
i zvratno zdravilo pri vseh težavnih na želodcu.

Naprosenijše dobroto je posebno vpliv njihov pri nastanku, slastosti želodca, ali s grta smrdi, napanjanju, kislim pohanju, koliki, želodčnem kataru, gorodbi izavoli pri preobilni prodoklji silin, ranionli, bluvanju in grlnu plovobli, (ako je bol žilnica) krč v želodcu, nabazanju, preobilnosti jedi in pljaji v želodcu.

Čemu staklenici je s nakazom vred samo 40 nov. velika staklenica samo 70 nov. Glavni savjet ima lekarnar Karl Brandt, Kromelcer, (Muraška), Svava slika 3 Pristava Marijacejske želodčne kapljice. Povezujemo in pomemamo se mnogo vrstam, v znamenje pristaviči mora biti znamenje vanka staklenica v rdeči quoci, privedeni s gorju varnostna znamenja fur mora biti na vsakem priloženom podniku za spoznanje razlog tega opozorila, da je bil isti likan v lekarni g. Guesak i Kromelcher (Kromelcer).

Marijacejske pilule proti začepljenju.
Čvu vrlo godina sa najboljim uspehom rabljeno pilule proti začepljenju sila natvoro se mnogo. Neka so rasi duki na gorju stakleni mešku i na podpis lekarnika G. K. a d y, u Kromelcher Clena kuljevi 20 fur. Zahojni sa kurtija 1 fur. Ako se novaj unprout pošlati stoji jedan ambaj fur. 1.20, dva ambaja fur. 2.40.

Marijacejske želodčne kapljice silo tajno sredstvo, Dull, in katerih obstoji, oznanjeni so na vsakoj staklenici priloženom podniku za uporabo.

Prva marijacejske želodčne kapljice i marijacejske pilule proti začepljenju dolivaju se pravo u

V svjetu u Lekarnah: pl. Leitenburg all. Brno. (Pristavci) de Leitenburg, Eduard alla Balute; A. Praxmayer al due Mori; Prandl Pietro, alla fontana imp. r. Donadello Baraval, all' Amasone Trionfate; Antonio Buttina, Batt. al Camello; Donadello Vlah-Minasi, dvoreka lekarni dr. Vitezo Serravalle al Redentore (glavno skladilišče); Biancolotto, al novo oro. — U S. a n n i u lekarni: Filipa Mitočila, kao što i u svih ostalih lekarnah.

BRNSKA TVRDKA

za razpošiljajne finega suknenega blaga

Bernhard Ticho

20 - 13 Brunn, Krautmarkt 18, — pošilja proti povzotji:

Svlina za gospe dvoet metrov, sivna volna v vseh modernih barvah širokosti gl. 4.	Nigerakoga valjanega suknja 10 met., sama volna, najvrednejše blago sa jasno sive in sivne oblike širokosti Brunn gl. 4.00
Črna Terno suknasti izvod, dvostruko širok, sa čolo oblike, 9 metrov gl. 1.50	Razna moderno suknjo dvostruko široka, sa kostumo, v vseh barvah, tudi pragaše in v samo 10 met. gl. 3.
Valerijine šanelo dvoet metrov najboljša linke, 60 centim. gl. 2.50	Duple-Velour-sukno 7/8 kompletno, 1 komad gl. 2.50
Barišna za obleke dvoet metrov, krasni vzorci gl. 4.	Kalnika desetm., najboljšavrat, 40 cent. širok g. 2.70
Životi "Jersey" za gospe (Gopice) sa svilnatimi gumbi, v vseh barvah kompletne, veliki 1 komad gl. 1.50	Jedno simeko ogrinjalo veliko gluko in karirano gl. 2.
Jute zaštor turški vzorci podpeln gl. 2.50	Garnitura iz jute 2 postojlno poginjalo, in namizna prta s šipkami gl. 2.50
Kojule za delalce iz rumburskega okostarja velike, 3 komado gl. 2	Garnitura iz ripsa neštojoča in 3 postojljih preginjaj in namiznoga prta sa svilnatimi šipkami gl. 4
Normalne kojule in hlače kompletne, velike, 1 komad gl. 1.50	Holandske dolge preproge (ostanki) 10-12 metrov dolge, 1 ostank gl. 2.50
Ženske kojule iz močnega platna s šipkami 0 komadov gl. 2.25	Domae platno 1 komad, 30 vatlov gl. 1.50 1 " 80 " " " 2.50
Kojule za gospe, lastno delo bale all barvno 1 komad la. gl. 1.50 Ila gl. 1.20	King-Webe boljše nego platno 1 komad " širok, 30 vatlov gl. 2
Kanavas 1 komad 80 vatlov lila gl. 1.50 1 " 80 " rdeč gl. 2.20 Kanavas iz nitli 1 komad 30 vatlov. lila in rdeč gl. 2	Konjska plahta jako dobra, 180 cm. dolga, 180 cm. široka gl. 1.50 Odoje za šlakerje 180 cm. dolga, 180 cm. široka gl. 2.50
Oksford se moro prati, dobra vrata, 1 kom. 70 vatlov gl. 2.50	Šifon 1 komad, 30 vatlov, la. gl. 2.50, najboljšo vrata gl. 2.50

Tovarno skladišče suknenega blaga

Ostanki Brnskega suknja Ostank sa podporno možko obloko 8.10 m. dolga gl. 2	Blago za simeke suknje ostank 2.10 metra za popolno simeko suknjo rjavo in vijlono gl. 5.50
Priloženost za kupovanje! BRNSKI OSTANKI SUKNJA, 1 ostank, sa 1 kompl. možko obloko 8.10 m. dolga g. 3.75	Blago za površnje suknje njfinejše vrata, 2.10 met. sa celo sknjo gl. 7

Vzorki brezplačno in franco. Za dobro blago in točno pošiljatev se jamči.
Elegantno izvedena zbirka vzorov s 400 oznakam g. krejčim nefrankovano.

Sredstvo koje nije tajno!!!
64 14 godina priznato kao najbolje.
Najpoznatiji dokaz lekarni i Ustav
dra. G. Schmidt

ulje za sluh

Mođi brzo i temeljito povremenu gluhoš, tok našju, hodo. Najvrednije sredstvo oporiti b. slušajevih. Najvrednije sredstvo in našljah, kao i slabihluš. Ostava ljube su očinu, što štando oprimljenim sredstvo dokazuje. Čemu hocl 2 fur. U Beču pravo sa zadržanom markom kod lekarnika G. Haubnera, Engel-Apothek, Bođ, 1, am Hof N. 8. — Glavno skladište za Hrvatsku kod lekarnika Ede Tomaja u Zagrebu. 93 - 29

Bolezni želodca.

In spodnjih težavnih delov, žeter in vranice, slata sila, zaprtje, vodonosa in kronična driska, zdravi namyavpalevsi PICO-COLI-ovo SREDSTVO za ŽELODOČ. koje je trdi izrazito sredstvo proti glatkam. Poštija jo. izdavač: toj lekarnar Piccoli v Ljubljani (Dunajski cesta) proti poštom povzetju.

V steklenicih po 16 nov. sa prodaja u Trstu v lekarnah: Bincoletto, pl. Leitenburg, Hippoldi, Pozzato, Praxmayer, Prandl, Hrvatski, Havi, Sarva, (magistrant), Serravalle, Skopzyzky, Buttina in Zanotti. — V Istri v lekarnah: Rotinj Angelini, Julj Wassermann, Carubiochio, Iudicija, Djanek, Brndjantice; Koper Giovannioli; avonito; Piran Fontia, Lion; Puzin Lion; Norigrad Tamburini; Turč Candiano; Vrhunada Patelli; Buzje Bonati in v vsobni lokarh i Ede, Pivnozju, Zyrota, Dubovci, na Kranjaku, Sajeraku in Korčaku.

(Vratvona znamka).

Tiskara Dolenc.